

jalo. Za to nam jamči neumorno delovanje, nadarjenost in požrtvovalnost naših juristov vseh panog in naša ljubljanska juridična fakulteta, koje sloveči znanstveniki ne samo da pridno podpirajo glasilo našega društva s svojimi znanstvenimi prispevki, ampak nam tudi vzgajajo nadepolni naraščaj v duhu in v smeri, ki mu zagotavlja najlepšo bodočnost.

Želim torej v tem slovesnem trenutku prav iskreno, naj se naše društvo »Pravnik« razcvete v slovečo pravniško korporacijo, ki bodi ponos naše mile, lepe slovenske domovine, ter mu kličem iz dna srca krepko doneči »vivat, crescat, floreat« in »mnogo, mnogo zdravih in plodnih let«.

Spomini na borbo za jezikovno ravnopravnost na Štajerskem.

Dr. Juro Hrašovec.

Boj so bili začeli na Spodnjem Štajerskem pred menoj že drugi, posebno od leta 1877. dalje pokojni celjski odvetnik dr. Josip S e r n e c, ki mu je bilo načelo, da je za slovenske stranke uradoval brez izjeme samo slovensko, za nje vlagal pri vseh uradih v slovenskih pokrajinah samo v slovenskem jeziku vse prošnje, tožbe, pritožbe, tudi na višja oblastva v Gradcu in najvišja na Dunaju.

Bila je tu moja prva šola; on mi je bil vzgled.

Posebno v času, odkar se je l. 1904. ustanovilo društvo slovenskih odvetnikov in večinoma pod njegovo firmo so šle na predstojnike okrajnih sodišč, na predsedništvu okrožnih sodišč v Celju in Mariboru, na justično ministrstvo neštevilne pritožbe, našim slovenskim poslancem pošiljali so se o vsaki važnejši priliki podatki za interpelacije zaradi zapostavljanja našega jezika in naših uradnikov.

Pri okrajnih sodiščih na Spodnjem Štajerskem razen malih izjem — 3, k večjemu 4, kjer so še bili slovenski predstojniki — uradovalo se je nemško. Edina izjema bila je, kadar je slovenski odvetnik vložil civilno slovensko tožbo; v takih primerih se je navadno izdala slovenska sodba.

Dosledno so pač slovenski odvetniki vlagali slovenske prošnje, tožbe in pritožbe, dosledno so delali slovenski notariji, katerih pa je bilo vedno manj — vsako na novo razpisano mesto bilo je že obljubljenemu prošnjiku izrazito nemškega mišljenja — slovenske zapisnike o zapuščinskih razpravah in slovenske pogodbe ter so se slovenski sklepi v zemljiškoknjžnih stvareh redno vpisovali v istem jeziku v zemljiško knjigo.

To je pa bilo tudi vse.

Izmed mnogih primerov zapostavljanja naj jih navedem nekaj, ki se zdijo danes že neverjetni.

Leta 1904. je okrajno sodišče v kraju, v katerem prebivajo razen neznatne peščice Nemcev sami Slovenci, odklonilo predlog za vknjižbo zastavne pravice samo iz razloga, ker je bila dotična občina imenovana v slovenkem jeziku (Slivnica - Schleinitz). Vendar je okrožno sodišče v tem primeru rekurzu ugodilo, dotični odlok predrugačilo in vknjižbo dovolilo, ker je moralo prvemu sodniku biti znano, da je Slivnica slovensko ime za nemški »Schleinitz«, da drugega kraja »Slivnica« v tem okraju ni, da je to tudi očitno po oficialnem krajevnem seznamu, kjer se to slovensko ime nahaja, in da se je stranka, ako je v slovenskem predlogu namesto oficialnega nemškega imena navedla pravilno slovensko ime občine »Slivnica«, poslužila dovolj točne označbe, tako da po zakonu za vrnitev predloga ni bila utemeljena.

Ko so sodišča začela pošiljati županstvom namesto slovenskih ali vsaj dvojezičnih vprašalnih pol samo nemške tiskovine, sploh slovenskim občinam dopisovati v nemškem jeziku, so vsled našega poduka zavedni župani vračali take tiskovine in dopise. Seve je politična oblast, do katere so se sodišča obrnila za odpomoč, takoj pod kaznijo županstvom naročila, da se nemški dopisi morajo sprejemati, ker je nemščina v deželi navaden jezik.

Nemški dopis so se tedaj morali sprejemati, pa so bili od županstev poslani namestništvu v Gradcu v svrhu prevoda na slovenski jezik; zaeno se je dotično sodišče obvestilo, da bo županstvo na poslani nemški dopis odgovorilo, ko pride prevod od namestništva.

Da so se taki župani zamerili na vse strani, je jasno; pa večkrat je pomagalo in so odslej prihajali spet slovenski dopisi ali vsaj dvojezične vprašalne pole.

Dvakrat sem zastopal naše jezikovne pravice pred državnim sodiščem. Predstojnik dr. Oto Ambrositsch je zavrnil moj pri mestnem magistratu v Celju vložen predlog, ki je bil pisan v slovenskem jeziku, da me naj mestna občina sprejme v domovinsko zvezo, ker je uradni jezik mestnega urada nemški.

S sodbo od 13. oktobra 1902. je državno sodišče na Dunaju ta sklep razveljavilo iz razloga, da je, kakor splošno znano, slovenski jezik tudi v celjski mestni občini navaden in torej izpodbijana odločba nasprotuje § 19 temeljnega zakona od 21. decembra 1867 št. 142 drž. zak.

Spet nekoliko let pozneje je mestni urad prepovedal obrtnikom in trgovcem v Celju rabiti na hišah ali lokalih pribitih ali v zrak molečih napisov bodisi samo v slovenskem jeziku, bodisi dvojezičnih, marveč da morajo vsi napisi biti v nemškem jeziku. Deželni odbor v Gradcu je seveda vsled pritožbe ta odlok potrdil, a državno sodišče je s sodbo od 16. oktobra 1907. to odločbo razveljavilo, ker je vsakemu Slovencu v Celju na prosto voljo dano, da rabi napis v svojem jeziku, ki je v Celju tudi navaden; drugo stališče bi nasprotovalo temeljnemu zakonu o jezikovni ravnopravnosti.

Še preden je bila sodba izrečena, je bil že mestni urad narekoval kazen vsem dotičnim obrtnikom in trgovcem ter je bilo treba še posebnih prošenj, da se je izvršitev kazni odložila do sodbe državnega sodišča.

Omenil sem že, da se naše delovanje ni samo omejilo na sodna oblastva, marveč obsegalo tudi druga.

Zanimiv, dasi žalosten, je bil tale primer:

Stranka iz Ljubljane je vložila na ravnateljstvu državnih železnic v Beljaku, kateremu so bile podrejene tudi razne proge v slovenskih pokrajinah, prošnjo v slovenskem jeziku. Prošnja se je vrnila z opazko, da je nerazumljiva in da je tam nemščina službeni jezik.

V takih razmerah smo Slovenci tukaj živeli; nahajali smo se v večnem boju z vsemi oblastvi.

Ako naš boj premnogokrat ni imel praktičnih uspehov, smo si pa le priborili ugled na zgoraj in pred slovensko javnostjo smo preprečili, da se ni prehitro mogel dograditi nemški most do Adrije in smo morda le tudi pripomogli, da se je, ko je končno prišlo naše ujedinjenje, brez posebnih težav mogla slovenščina kot uradni jezik prav kmalu udomačiti pri vseh naših oblastvih.

Teh bojev sedaj ni več.

Čaka nas slovenske pravnike pa še mnogo drugega dela in bi bilo le želeti, da bi se mlajši naraščaj novega mnogostranskega dela lotil z onim veseljem in z isto doslednostjo, s kakršno so se borili slovenski pravniki za naše pravice pod avstrijsko vlado.

Pred tridesetimi leti.

Ivan Okretič.

Nikdar in nikjer nisem slišal tako laskave hvale in takega poveličevanja Slovencev, kakor iz ust rajnkega prvega predsednika vrhovnega sodišča dunajskega, Stremayerja, ko sem se mu predstavil poleti 1898. kakor deželnosodni glavni prokuraturi v pomoč dodeljeni svetnik. Slovenci da so zelo nardarjen, priden, napreden narod, njegovi uradniki da so najboljši, modri in bistri, marljivi in zanesljivi; on da jih ima rajši kakor katerekoli druge uradnike. Vendar ni imel takrat nobenega slovenskega sodnika in nobenega slovenskega tajnika na vrhovnem sodišču. In ko je trebalo imenovati ali poklicati v pomoč kakega štirijezičnika, je Slovence dosledno odklanjal. Zgolj na njegovo željo je bil pred mano vpoklican na glavno prokuraturo štajerski Nемеc, slovenskega očeta sin, ki je zatrjeval, da zna tudi hrvaški in laški, da si je poznal samo za silo neko štajersko slovensko narečje. Ko se je prepričal, da le ni moči reševati spisov, ki jih ne razume, je sam zaprosil, naj ga dodelijo rajši vrhovnemu sodišču, kjer mu ne bi bilo treba reševati laških in hrvaških spisov. Stremayer je